

For døler som kom nordover og bosatte seg opp i Målselven var det en tradisjon med seterdrift som de gamle hodt i arv fra sine forfedre nede i delene sydpå. Setrene ble umiddelbart bygd de første årene etter at gårdene ble ryddet og bygd. Setrene ble lagt inne i avdalene, avsides høyt oppe under fjellbandet, eller ved en fjellelv hvor fiskene gikk, eller ved et fjellvann hvor det kokte av ørret og røye. Og der hvor det var rik vegetasjon med det frodige fjellgraset. Der hvor buskapen kunne skaffe seg opplagsnæring for de lange vintermånedene igjennom, og derav ble det ost og smør. Det var ikke separatorer i den tid. De måtte skumme fløten av melken etter at den hadde stått i den iskalde melkekjøller på setra.

Hjemme på gården måtte jo den opdyrkede mark og utslåttene spares for beite. Det spirte og det grodde i midnattsolen med de korte sommermånedene. Sommerfjøsene lå på andre siden av elven, gjerne et stykke opp i bakkene, det var strabasøst morgen og kveld ut i all slags vær med melkekoppene på rotur. På gårdene ble det store barneflokker, det ble hjelp og arbeidskraft, dessuten hadde de drenger og tauser som slet hele dagen lang fra grytidlig om morgenen til sene kvelden for en kroners peng, eller i mange tilfeller for maten og ekistensen, de måtte bare for å overleve. Det var knagert oppe i urskogen og ødemarken. Men dalen skulle koloniseres, det var foregangs mannen Jens Foged Holmeboe, han ivret for at dalen skulle koloniseres og hjalp nybyggerne den første tiden i mange nødsituasjoner. Han brukte både tid og penger for å få planen gjennomført, og en hjelp fikk han også av skoginspektør Rahm og leppredikanten Hans Nilsen Hauge. Men han gav bort det han kunne og ble derav en fattig mann på det siste av sin levetid. Han døde fra kone og elleve barn bare 53 år gammel.

Forsommeren gikk fort, så fra St. Hanstider og juli dro de til seters og ble der langt ut på høsten. Første flyttested var det et alo med rauting, bjeffing, skrik og skral oppover Maukenlia, det bar innover fjellet mot setra og Takvatnet.

Ennu er det merker etter den gamle seterveien opover Stenbakken mot Melkelva - nedre setervei man går i kjøreveien over mot Fjellodden, forbi nedre enden av Storbergvatnet og videre innover Vassmohøydene og til Bjerkengsetra på sydsiden av Takvatnet. Det var en lang fjelltur i kuppert terreng, men buskapen visste nok veien og retningen. Man sprang innover viddene og måtte følge med. Bakom kom bestefar med lasset og hesten, som måtte dra det tunge lass med stamper og daller med mel og matvarer. Det var mange som måtte fores både av folk og krøtter.

Buskapen vel framme måtte

Billedet her er på Lundsetra ved Fjellfroskvannet. Men denne seterstua blev flyttet fra Takvatnet, det var den gamle Bjerkengsetra. Disse eldre på billedet ville

oppleve seterlivet på ny igjen, med nedsaging på setra. Fra venstre er Lovise Solvold, Anna Fjelde, Magna Sverresvold og Toline Øverby. Anna Nygård

(Fjelde) og Magna Bjerkeng (Sverresvold) var seterjenter på Bjerkengsetra i ungdommens dager.

Seterminner fra gamle dager

- Av Odd Bjørklund -

«gjetes» den tøste dagen til båsene var gjort i stand med band og fester. Det måtte være ny torv i båsene, de måtte ligge mjukt.

Men buskapen streifet i sopp-tiden - de «Trådte» også hjemover, eller de satte til fjells. «Lokkinga» til bestemor, hjalp nok ikke stort enda hun hørtes på km. avstand. De ventet så mang en gang ut i de sene kveldstimer med melkekoppene saltet og skoljen - lokkematen for å få dyrene hjem til fjøstid.

Det ble som regel ungene og tausene som måtte innover viddene om ettan for å finne buskapene. Geitene satte rett oppunder fjelltoppene. Hun fikk vanen på det kraftige fjellgraset, og brydde seg visstnok ikke så mye om saltet, eller skoljen. Buskapen måtte «gjetes», det vanket mye rovdyr i skogene den gang. Det hørtes ofte om tragedien med bjørnen utenfor grinden som stod og ventet til dyrene kom ut på beite, og ulven som herjet i geit og saueflokkene, villdyrets største masseordere som dreper og river ihjel i fleng. Men på setra hadde de illsinte buhunder som holdt bjørnen i stampe til handsikre jegere kom til.

deilig flatbrødsoss, og gamlingen fikk kaffe og gjønnbrød, vin ungene fikk rømkolle «larsbakels» og tynnkake.

Det var interessant å bli med bestefar ut på vatnet og dra garn. Kunne være raptjukt på garnet. Det tok tid å sløye all den fisken og greie ut garnene. Borte i fjøset var bestemor og «tausene», melkinga tok sin tid. Kujuret var melkesprengt, og vanskeligheter med melkinga. Juret var blitt sårt og hovent av «åte», blindklegg, mygg og vepsestikk, og uti august kom knotten som var like plagsom og desperat

Inne i seterstua var det varme og hvitkurte gulv som var strødd med løv og einer. Det var stemning på setra. Men myggsvermen var plagsom. I panna brandt «kjukene» natt og dag, for denne sterke kjukrøyken skjedde skjyde all mygg og fluer. Rundt seterstua var det frodig, der stod hegg og rogn og lenger borte stod bjerka og barskogen.

På setra ble det dyrket opp jord og land, det spirte og det grodde av denne naturgjødsl, det fanns bare ikke kunstgjødsl i den tid. Livet og naturen regulerte. Med

tiden vokste setertunet opp til jorder, det ble for til buskapen. Ellers var det utslåttene de måtte ty til. Dette kraftløse høyet som kunne få katastrofale følger for dyrene med sykdommer. Det var lange vintermånedene å stå bunden på båsen fra septbr. og ut mai og kanskje enda lengre med sene vårer.

På setra kom slåtten i gang, karene gikk med ljåen i skårgang. Etter kom rakerne med rive og laget «kjemmer». De brukte trehersjer i den tid. Høyet kunde sjelden legges på «breia». Været var bare for ustabil. Det var regnsommerer så slåtfolkene gikk søkkvåte i ukevis.

På setra kom mange turister innom i den tid. De kunde bli der i dagevis som en selvfølge. På setra var det mye god mat, og der var det seterjenter og tauser. Og kanskje de knakket på budøra om kvelden, men derom sier historien lite. Men det var nok noe å fortelle, hvis bare gangdøra kunne snakke. Kanskje for ungdommen ble seterlivet for ensformig i det lange løp, det var vel kanskje en lengsel tilbake til bygda til de få adspredelser som var i den tid. Det var jo sammenkomst på de største gårdene, og dans på låven til felemusikk. Men det var ikke mange ganger i året. Det var fest ved Råvann i Skytterhuset da var det oppbygd løvhytter.

Man husker stemningskvelder på setra med solnedgang og sommerbris, man hørte bjeller og rauting i det fjerne, det var et yrende liv, og skogen var full av sang. Det er mange minner som dukker opp av livet vi levde i skog og fjell. Nu ferdes man på gamle stier og finner seg selv igjen. Nu er det gått mange år hen, det er med vemod man sitter igjen borte på tunet med den gamle seterstua som forlengst er borte, det er bare melkekjølla som står igjen.

I 30-årene kom melkeleveranse til meieriet og bilene var kommet til bygda. Det ble slutt med seterlivet, med kinning og ysting. Melkemaskinen har tatt over, som bestemor ikke vill oppleve. Den eneste hvilestunda for henne var vel på fjøskrakken under kujuret. Det ble en vanesak. Hun var sterk i fingrene. Nu er det bare minner igjen fra bestemors tid, med kulokk fra setervangen så det ljomt innover fjellsidene, og kua med rauting. Vi får ingen kjukost mere, vi får heller ikke skrape skoven av møssmørgryta. Minner fra elva gjennom seterstunet med badeliv og lek, stormyra med gule tepper av molte, blåbærlia og heggørbuskene hvor fi åt så man holdt på å strofne. Takvassfisk og møssmørdroppa, man vassflyr i kjøften ved tanken. Seterlivet glemmer man ei, men når tiden blir lang, synger man en sang, «Om de kjæreste minner man har».

Melkekjølla er det eneste som står igjen på Bjerkengsetra. Den er restaurert av Ludvig Abra-

hamsens, som drev og ryddet Bjerkengsetra i de senere år.

Festeseddel for Bjerkengsetra 17 de juli 1874

Til Lars E. Bjerkeng på den staten tilhørende Plads Storelven ved Tagvatnet i Målselven (nå Balsfjord). Undertegnede foged i Senjen og Tromsø gjør vitterligt: I henhold til meddelt bemyndigelse bortforpagter jeg herved til Lars E. Bjerkmo for et tidsrum av 10 år regnet fra 1. jan. dette år den staten tilhørende Plads «Storelven» ved Tagvatnet i Målselven for en årlig avgift af 2 spesidaler og forøvrigt paa vilkaar:

1. At pladsen kun drives som sæterbrug med ret til Havning for intil 15 storfe og 20 småfe i tiden fra 8. juli til 20. sept. hver aar.
2. At avgiften erlægges ved hvert aars sommerthing for Målselven.
3. At festeren foruden den aarlige afgift tillige har at klare alle paa Pladsen hvilende skatter og afgifter.
4. At der ingen rydning maa foretages på Pladsen, og at der fra samme ikke maa borføres

græa, Hø eller Gjødsl.

5. Der gives ingen anden ret til benyttelse av Skoven end det fornødne til Brændsel. Brænde maa kun hugges efter undvisning af Forslvæsenet og inden udgangen af oktober i aaret nærmest for dets benyttelse. Forsaavidt materialer kan afgives til sæterbolig erlægges derfor fuld betaling efter overenkomst med Forstsvæsenet.

6. Saafremt afgifter eller andre Bruget paa hvilende ytelser ikke ærlegges i rette tid, forbeholder det offentlige sig ret til enten ved auktion eller underhaanden at søge Pladsen paaany bortforpagtet for Forpagterens gevinst eller forlis.

7. Forpagteren udreder alle omkostninger ved den over Pladsen den 24. mars F.A. afholdte Forpagtings-auktion. Dette til bekræftelse. Senjen og Tromsø Fogderienbede 4. mars 1874. N. J. Nilsen For Thinglæsning er betalt 1 en kr. 7 sju øre.